

Fotoutställning över dem som undkom döden i Irak

Begreppet helfigursporträtt får en ny innebörd när amerikanska hemvändande soldater fotograferas i storformat. John Jones sitter på en pall iklädd endast en arméjacka, prydd med guldknappar som glimmar ikapp med dinglande utmärkelser och medaljer. På underkroppen saknar han byxor för att visa att båda benen blivit amputerade, proteserna har han stoppat ner i ett par nypolerade lackskor.

Den amerikanske fotografen Timothy Greenfield-Sanders (född 1952) har porträtterat 13 soldater och deras mer eller mindre trasiga kroppar. Armar har slitits av, ben har amputerats, och proteser har ibland kunnat fogas in.

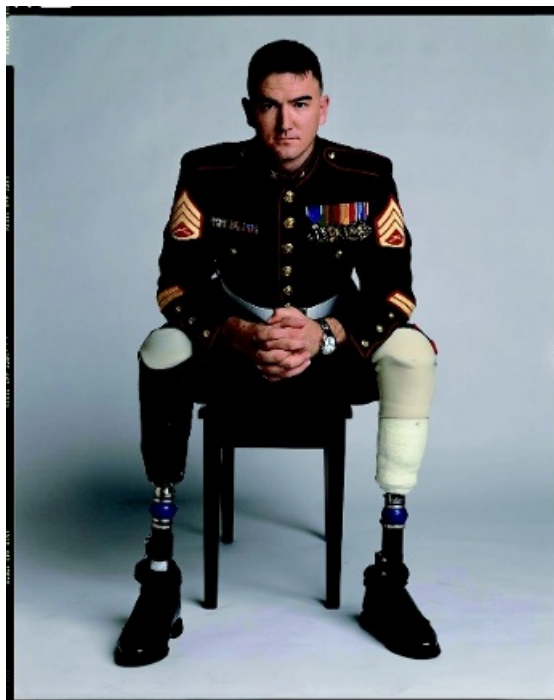
De har överlevt krigets Irak tack vare en effektiv amerikansk sjukvård på plats för att rädda dem som räddas kan. Den tekniska och medicinska utvecklingen sedan Vietnamkriget är slående. Om det på den tiden tog 45 dagar att flytta en sårad amerikansk soldat från olycksplatsen till ett amerikanskt sjukhus i USA tar det bara 4 dagar för samma procedur i detta krig. De allvarligt skadade hamnar på U S Air Force Theater Hospital i Balad, femtio mil norr om Bagdad för omhändertagande och eventuell operation och för att inom ett par dagar skickas hem till USA och fortsatt rehabilitering.

Men Timothy Greenfield-Sanders' bilder ifrågasätter vad det är för typ av liv den hemvändande har att se fram emot.

Av utställningen framgår att omkring 1,4 miljoner amerikanska soldater hittills varit i Irak. Nästan 4 000 har stupat, 57 000 har sårats, och ett mycket stort antal av dem som saknar fysiska skador lider av bland annat posttraumatisk stress. Förutom Greenfield-Sanders' bilder visas dokumentären »Alive day memories: Home from Iraq« producerad av James Gandolfini (mer känd som TVs maffiaboss Tony Soprano). Gandolfinis lågmälda intervjuer varvas med klipp från soldaternas vardag i Irak och korniga hemmavideor från de intervjuades tid som vanliga amerikanska ungdomar, fortfarande med välfungerande kroppar. Och så kommer nästa klipp som visar Alive Day – dagen då de undkom döden.

Veckomagasinet ytliga gör-om-mig-inslag med bilder före och efter omvandlingen får här en absurd vändning. De unga soldaterna tog värvning på frivillig basis i hopp om att kanske få en collegeutbildning finansierad eller bara för att få komma bort från tillvarons tristess och/eller fattigdom. Uppdraget i Irak resulterade i lemlästning. De tretton soldaterna, här i sina efter-kriget-bilder, blev onekligen omgjorda, men med hemska metoder och resultat. De är inte vilka sårade soldater som helst i den amerikanska armén utan individer med fullständiga namn och personuppgifter bredvid sina porträtt, förutom de egna berättelserna om vad det var som hände.

Denna individualisering av krigets offer återfinns i konsthistorien främst i Goyas etsningssvit »Krigets

TIMOTHY GREENFIELD-SANDERS

Foton av från Irakkriget hemvändande amerikanska soldater som ingår i fotoutställningen på Wetterling Gallery, Kungsträdgården 3, Stockholm. Utställningen pågår till och med 12 januari 2008.

fasor« (»Los Desastres de la Guerra«) från 1814. Goyas skildring av de invaderande fransmännens grymhet och de spanska offrens oerhörda lidanden är nytt i konsthistorien därför att krigets fasor inte schabloniseras. Det är inga bombastiska stridsscener med döda och sårade bland spjut och stegrande hästar utan närgångna porträtt som gör ont att se på. Bakom varje sårad eller död finns en människa, och det är precis vad Greenfield-Sanders' bilder illustrerar.

Konstvärlden i USA, som till stora delar är emot kriget i Irak, var ointresserad av att visa sårade soldater i fotoformat. Wetterling Gallery i Stockholm är först i världen med att vilja ställa ut dem. Det är kanske inte så konstigt att Timothy Greenfield-Sanders hade så stora svårigheter att ställa ut i sitt hemland med bilder som individualiserar amerikaners upplevelser i Irak, snarare än de generella rapporteringar som nyhetsmedier står för. Kriget kommer alldeles för nära. Greenfield-Sanders, som tidigare fotograferat amerikanska politiker, kändisar och konstnärer, låter här soldaterna posera mot svart bakgrund i studiomiljö.

Att dessa människors kroppar är sargade blir påtagligare mot den rena bakgrunden än om de hade fotograferats på plats i ett dammig Irak. Inte heller har de på sig de typiska sandfärgade kamouflagekläderna utan står eller sitter i sina vanliga kläder.

Trots fotografiernas sorgliga innehåll är de ändå studiofotograferade bilder på ett galleri. Visst fungerar de som en protest mot kriget i Irak men kanske främst som en tidsbild över hur dessa unga amerikanska veteraner kämpar för att få livsgnistan åter. Jag kan inte låta bli att fundera över vardagen hos de invaderade irakierna, med samma sorts sargade kroppar, utan den amerikanska sjukvården att tillgå. Något som ju tidigare har rapporterats i Läkartidningen (42/2006, 11/2007 och 19/2007). Skulle något galleri vilja ställa ut deras porträtt på liknande sätt?

Jennie Fahlström
konstvetare, frilansjournalist